39e jaargang

Nummer **362** - Oktober 2026

'n HOESBREEF

UITGAVE VAN STICHTING HISTORISCHE SOCIËTEIT ENSCHEDE-LONNEKER

▲ *De Lonneker Molen met rechts 't Leerhoes onder de wieken dat op 12 april 2025 officieel werd geopend.* Foto Ilse van Heerwaarden

Bezoek bij Lonneker Molen

Op vrijdag 18 september zijn de vrijwilligers van de Stichting Historische Sociëteit Enschede - Lonneker getrakteerd op een middag bij de Lonneker Molen.

Het programma bestond uit een rondleiding door de molen, een diapresentatie over de historie van de molen en als afsluiting een heerlijke pannenkoek van meel dat door de molen is gemalen.

Tijdens de rondleiding in de Lonneker Molen werd door een van de SHSEL-vrijwilligers de vraag gesteld: "Waarom draaien de wieken van oude molens molen altijd tegen de klok in?"

Een goede vraag, maar vooralsnog lopen de verklaringen wat uiteen. De meest gehoorde uitleg waarom oude windmolens naar links draaien en niet naar rechts, komt vanwege het materiaal waar de wieken van zijn gemaakt.

De roeden, dat zijn de twee houten balken waarop de wieken bevestigd zijn en samen een kruis vormen, zijn gemaakt van een boomstam.

Vervolg op **Pagina 3**

▲ *Een kilo pannenkoekenmeel te koop in de winkel van de Lonneker Molen.*

'n HOESBREEF

Stichting Historische Sociëteit Enschede - Lonneker
Deze gratis en interactieve digitale nieuwsbrief van de Historische Sociëteit verschijnt tien keer per jaar.
www.shsel.nl

Redactie 'n Hoesbreef
Ilse van Heerwaarden
Wim Corduwener
hoesbreef@gmail.com
Vorige nummers van 'n Hoesbreef kunt u hier downloaden.

Secretariaat
Frits Barelds
Gareelhoek 39,
7546 MV Enschede. 06 250 860 17
secretaris@shsel.nl

'n Sliepsteen
Contribuanten ontvangen vier keer per jaar ons historisch blad 'n Sliepsteen.
Redactie:
Jan Brummer, 06 2412 02 06
of janbrummer@shsel.nl

Ons documentatiecentrum is te raadplegen in Prismare, ruimte 1.07. Roomweg 167 op **woensdag- en vrijdagmiddag van 14.00 tot 17.00 uur**.

De Stichting Historische Sociëteit Enschede - Lonneker heeft bij de belastingdienst de status van culturele ANBI. Dat betekent dat een gift aan de Sociëteit voor 125 procent kan worden afgetrokken van de inkomstenbelasting en voor 150 procent van de vennootschapsbelasting.
Een ANBI is een algemeen nut beogende instelling.
Onze Historische Sociëteit mag zich culturele ANBI noemen omdat we een instelling zijn die voor minstens 90 procent actief is op cultureel gebied.

Een ansichtkaart met bijzondere informatie

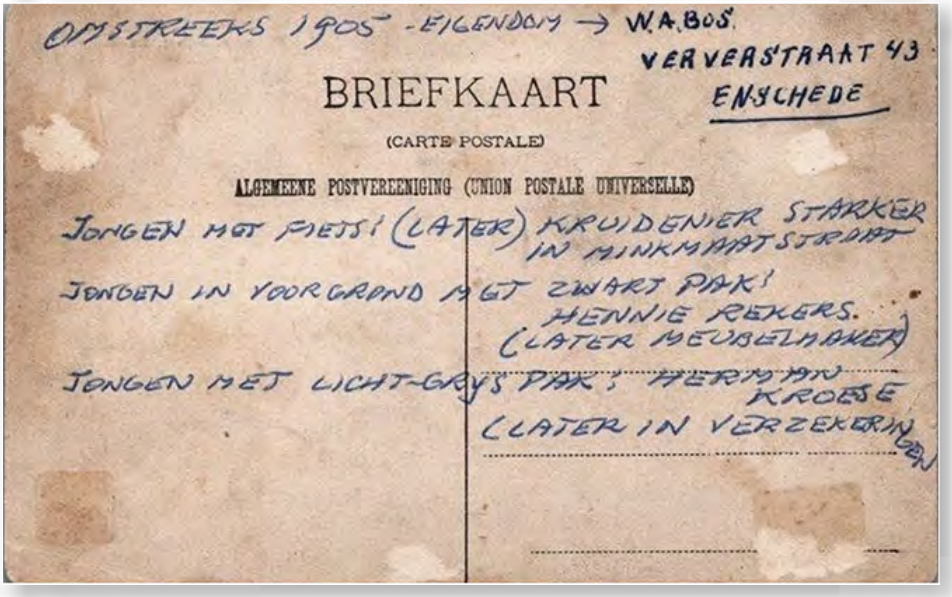

▲ ***Rob Rusius stuurde de SHSEL bovenstaande ansichtkaart die werd aangeboden via Marktplaats.***
Een ansichtkaart van de Schurinksweg rond 1905 is op zich niet heel bijzonder, maar de beschrijving op de achterzijde is dat misschien wél. Daar is te lezen: "Jongen met fiets (later) Kruidenier Starker in de Minkmaatstraat. Jongen in de voorgrond met zwart pak: Hennie Rekers (later meubelmaker). Jongen met licht-grijs pak: Herman Kroese (later in verzekeringen)".
Rechts boven de kaart staat dat W.A. Bos, Ververstraat 43, Enschede de eigenaar van de kaart is. Bijzonder dat uit een ansichtkaart kaart van 1905 deze informatie boven water komt.

Word abonnee op 'n Sliepsteen

Als u de Stichting Historische Sociëteit Enschede - Lonneker blijvend wilt ondersteunen neem dan een abonnement op 'n Sliepsteen voor **€ 21,95** per jaar. U ontvangt dan vier keer per jaar ons kwartaalblad.
Stuur een e-mail met uw gegevens naar:
abonnementen@shel.nl en wij regelen de rest.

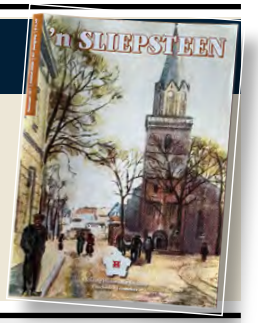

De redactie van 'n Hoesbreef heeft haar uiterste best gedaan om rechthebbenden van gebruikt beeldmateriaal te achterhalen. Degenen die menen rechten te kunnen doen gelden, worden verzocht contact op te nemen met de redactie.

Bezoek bij Lonneker Molen

Vervolg van Pagina 1

Die boomstam kreeg een rechtse draaiing mee toen de boom nog groeide. De zon draait elke dag vanuit het oosten langs het zuiden naar het westen, en de boom draaide mee.

Door de wieken van een molen juist de andere kant op te laten draaien, dus tegen de klok in, zou er tegen de barsten van het hout gedraaid worden, waardoor je deze barsten dichtdraait. Hierdoor zal het hout niet snel scheuren.

Maar houtonderzoeker René Klaassen van Stichting Hout Research laat weten: "De roeden (het wiekenkruis) moeten behoorlijke krachten weerstaan. De sterkte is niet alleen afhankelijk van de houtsoort, maar ook van de houtkwaliteit. De roeden moeten gemaakt worden van foutvrij hout." Foutvrij hout is recht van draad, zoals dat heet, en heeft dus geen draairichting. Dit hout komt van bomen die in dichte bossen groeien.

Rechtshandig

Een andere verklaring wijst de rechtshandige molenaar aan als schuldige. Als je de molen wil laten draaien bij een zwakke wind, dan span je een zeil over de wieken. Dat zeil ligt opgerold tegen de roede. Wil je dat als rechtshandige molenaar losmaken, dan is het handig als de roede aan de rechterkant van de wiek zit.

Zo eindig je met molens waarbij de roede in neerwaartse positie aan de rechterkant van de wieken zit. En die wieken draaien linksom. De rechtshandige molenaar verklaart dus mogelijk waarom oude houten molens tegen de klok in draaien.

De vraag blijft waarom er nooit een linkshandige molenaar de boel andersom in elkaar timmerde. Houtexpert Klaassen: "In andere landen komen zowel links- als rechtsdraaiende molens voor."

Wie meer informatie heeft:
hoesbreef@gmail.com

Kotkampsteen in ere hersteld

Foto Annelies Futselaar

▲ ***Op vrijdag 4 september 2026 heeft de Loaksteenen- en begraafplaatsencommissie opnieuw een markesteen in ere hersteld. Dit keer betrof het de Kotkampsteen. Een loaksteen die de grens markeerde tussen de Lonnekermarke en de Esmarke, aan de Noord Esmarkerrondweg t.h.v. huisnr. 149 (nabij de Vaarwerkhorst). Het bijbehorende informatiebordje werd onthuld door de heer Piet Bergveld die jarenlang in de boerderij het Kotkamp heeft gewoond en voor behoud van dit fraaie historische pand heeft gezorgd.***

Voor meer informatie over deze steen zie:
https://www.shsel.nl/wp-content/uploads/2026/09/20251100-De-Kotkampsteen-v2.pdf

Struikelsteen voor Herman Langkamp geplaatst

Herman Andreas Langkamp werd in Enschede geboren op 16 november 1890. Hij was venter, kruidenier en kaashandelaar van beroep en woonde met zijn vrouw Aaltje Langkamp-Leppink en hun twee dochters Willemina Johanna en Johanna aan de 2e Veldkampstraat op nummer 83.

Door **Eric Heijink**

▲ *De kleinzoon van Herman Langkamp heeft deze foto doorgestuurd. Een familielid die tegenwoordig in Frankrijk woont had hem opgediept uit zijn opslag. Op de foto staat Herman Langkamp met zijn ventkar.*

Herman was actief in het communistische verzet en is door de Enschedese politie op 4 februari 1943 gearresteerd op last van de Sicherheitspolizei. Volgens een aantekening in de politierapporten moest hij diezelfde dag bij de Sicherheitspolizei (SiPo) worden afgeleverd en is de volgende dag door de Marechaussee naar Arnhem gebracht.

Hij zat tot 29 maart 1943 in de gevangenis in Arnhem. Precies een maand later is hij naar Kamp Vught gebracht, waar hij meer dan een jaar is gebleven. Op 6 september 1944 is hij naar Sachsenhausen gebracht. Dit was de dag na Dolle Dinsdag. De bewakers van Kamp Vught waren door de oprukkende geallieerden nerveus geworden en besloten het kamp te ontruimen.

Vanuit Sachsenhausen werd hij tewerkgesteld in de Heinkel fabrieken. Hij zat tot ongeveer 16 oktober 1944 in Sachsenhausen, waarna hij naar Neuengamme werd gebracht.

Vlak voor de capitulatie werd Neuengamme ontruimt. De Nazi's wilden niet dat de gevangenen in het kamp zouden worden bevrijd door de oprukkende Britse troepen. Een deel van de gevangenen moesten te voet het kamp verlaten, anderen werden per trein vervoerd. In beide gevallen overleefden een aantal gevangenen het niet door gebrek aan voedsel en uitputting.

De gevangenen werden aan boord gebracht van enkele grote transportschepen in de Lübecker Bocht. Helaas werden de schepen aangevallen door jachtvliegtuigen van de Royal Air Force die ironisch genoeg waren opgestegen van een tijdelijk vliegveld in de buurt van Enschede (Delden).

◀ *In januari van dit jaar is er een struikelsteen voor de verzetsman geplaatst in het bijzijn van zijn kleinzoon René Freeling.*

Foto Tubantia

De schepen Thielbeck en Cap Arcona kapseisden. Gevangenen die niet direct door het bombardement waren gedood en aan de verdrinkingsdood wisten te ontkomen werden beschoten door de Duitse bewakers. Ook van degenen die de kust wisten te bereiken werden de meesten alsnog doodgeschoten.

Bij deze grote ramp op 3 mei 1945 kwamen meer dan 7.000 gevangenen om het leven waaronder enkele honderden Nederlanders.

Herman Langkamp kwam aan boord van het Duitse passagiersschip Cap Arcona om.

Als er onder de lezers van 'n Hoesbreef nog mensen zijn die foto's of verhalen hebben van de Enschedese oorlogsslachtoffers, dan ontvang ik die graag om het digitale archief van Collectie Enschede in de Tweede Wereldoorlog completer te maken.
heijink@gmail.com

Suikerzakjes van weleer: De Melkion

Door **Rita van de Wetering**

De Melkion, later onderdeel van Ormet en Coberco, is een iconische naam in de geschiedenis van de Enschedese zuivelindustrie. Het hoofdkantoor en de bijbehorende fabriek waren tientallen jaren gevestigd aan de Raiffeisenstraat.

De oorsprong van De Melkion gaat terug tot 1884, toen lokale boeren uit Lonneker hun melk gingen leveren aan de toen opgerichte N.V. Enschedese Melkinrichting.

In 1900 verrees aan de Raiffeisenstraat de eerste basis van de monumentale zuivelfabriek. Een belangrijke mijlpaal volgde in 1966, toen de fabriek haar grootste uitbreidingsfase onderging. In deze periode werd de karakteristieke en grootschalige Melkhal gebouwd, die tot op de dag van vandaag een herkenbaar onderdeel van het Enschedese stadsbeeld vormt.

In 1975 brak een nieuwe periode aan voor De Melkion: het bedrijf werd overgenomen door de zuivelcoöperatie Ormet.

In de winter van 1979 werd Twente getroffen door een hevige sneeuwstorm die het openbare leven volledig platlegde. Omdat de bezorgwagens de wijken niet in konden, werden ze getrokken door tractoren. Dankzij de vastberadenheid van de melkboeren stonden de flessen die ochtend 'gewoon' bij de mensen voor de deur. De melk moest en zou bezorgd worden.

Zestien jaar later, in 1991, ging Ormet op in Coberco. Dat jaar markeerde ook het einde van een vertrouwd beeld in Enschede. Met de opkomst van supermarkten verdween de traditionele melkboer aan huis en op 3 mei 1995 sloot de fabriek definitief haar deuren. Gelukkig is het iconische pand met de karakteristieke boogdaken gered van de sloophamer. Na een grondige herontwikkeling ademt De Melkhal vandaag de dag weer volop leven. Waar vroeger de melkbussen rammelden, vind je nu een unieke mix van een supermarkt, café en hotel.

▲ *In de winter van 1979 werd Twente getroffen door een hevige sneeuwstorm die het openbare leven volledig platlegde. Omdat de bezorgwagens de wijken niet in konden, werden ze getrokken door tractoren en werd de melk toch bezorgd.*

Foto Diacollectie Gemeente Enschede

▲ *Zuivelfabriek aan de Raiffeisenstraat van waaruit de melk werd bezorgd.*

▲ *Huis-aan-huis-bezorging van flessen melk van de Melkion.*

▲ *Een advertentie in Tubantia uit 1931 van restaurateur G.Azink.*

Wie kent het Theehuis Icaros?

▶ Onderzoek heeft wel informatie opgeleverd, maar nog steeds niet waar dit theehuis heeft gestaan.

Het theehuis wordt in een advertentie in 1931 in Tubantia voor het eerst genoemd.

Het ligt bij het vliegveld Twente, waarschijnlijk aan de Fokkerweg.

In de buurt van dit theehuis lag ook een zwembad van zwemclub De Toekomst.

Op de foto staat waarschijnlijk dit zwembad.

Wie kan op een plattegrond aanwijzen waar het Theehuis Icaros en het Zwembad De Toekomst te vinden was?

THEEHUIS „ICAROS" en ZWEMBAD v.h. „DE TOEKOMST"

BIJ VLIEGVELD TWENTHE.

Dagelijks Seizoenkaarten verkrijgbaar aan het THEEHUIS „ICAROS" en aan het VOLKSPARK.

Heer of Dame	f 4.—
Jongens of Meisjes van 14 tot 18 jaren	- 2.50
Jongens of Meisjes tot 14 jaren	- 1.75
Kaart voor 10 baden	- 2.—
Enkel bad Heer of Dame	- 0.25
Enkel bad Jongens of Meisjes van 14 tot 18 jaar	- 0.18
Jongens en Meisjes tot 14 jaar	- 0.12

Het bad is dagelijks als volgt geopend:

Maandag:		Dinsdag:		Woensdag:	
9—12	Heeren	9—12	Dames	8—10	Heeren
12.30—3	Dames	12.30—3	Heeren	10.30-12.30	Dames
3.30—6.30	Heeren	3.30—6.30	Dames	1—4	Dames
7—9	Dames	7—9	Heeren	4.30—9	Heeren

Donderdag:		Vrijdag:		Zaterdag:	
9—12	Dames	9—11	Heeren	9—12	Dames
12.30—6	Heeren	11.30—2	Dames	12.30-3.30	Heeren
6.30—9	Dames	2.30—4.30	Heeren	4—6	Dames
		4.45—6.30	Dames	6.30—9	Heeren
		7—9	Heeren		

Zondag 10.30—2 Dames; 2.30—7 Heeren - Zondag 7—10 voorm. Sportvereenigingen tegen gereduceerde prijzen op vertoon van Lidmaatschapkaart.

Beleefd aanbevelend,
HENNY EN WILLY MULSTEGE.

▲ *Advertentie Theehuis en Zwembad uit 1935.*

Reacties naar Albert Platvoet:
ap@platvoet.info

▲ *Deze luchtfoto komt van René Vossebeld (is niet de fotograaf) en dat de locatie de Fokkerweg zou zijn komt van Willem Jansen van Enschede in ansichten.*

Contactpersonen commissies

▶ **Binnenstadcommissie**
Georges Schafraad
E-mail: schafraad@gmail.com

▶ **Boerderijcommissie**
Han van Beek
E-mail: boerderijcom@shsel.nl

▶ **Documentatiecentrum**
Bart Jansen, tel. 06 3435 45 16
E-mail: jansebart@gmail.com

▶ **Foto- en verhalencommissie**
Jan Breteler
E-mail: fotoverhalen@shsel.nl

▶ **Monumentencommissie**
Ton Völker
E-mail: monumentencom@shsel.nl

▶ **Loakstenen- en begraafplaatsencommissie**
Harry van der Sleen, tel. 053 852 24 94
E-mail: loakstenencom@shsel.nl

▶ **Promotiecommissie**
Bart Jansen, tel. 06 3435 45 16
E-mail: jansebart@gmail.com

▶ **Redactie 'n Sliepsteen**
Jan Brummer, tel. 06 2412 02 06
E-mail: janbrummer@shsel.nl

▶ **Historische Kring Glanerbrug**
Joop Kwakman, tel. 06 1972 32 72
E-mail:
info@historischekringglanerbrug.eu

▶ **Commissie Sociëteitsavonden**
Rita van de Wetering, tel. 06 5112 66 13
E-mail: vdweteringrita@gmail.com

▶ **ICT**
Tjibbe Knol
E-mail: tjibbeknol@shsel.nl

Jubileumboek Twentse Politie Kapel

▲ *De eerste statiefoto in 1927 met in het midden de dirigent Chris Johan Langefeld.*

▶ In 2027 bestaat de Twentse Politie Kapel honderd jaar. Een bijzondere mijlpaal die aanleiding was om de rijke geschiedenis van het orkest vast te leggen in het jubileumboek '100 jaar muzikale herinneringen'. Het beslaat meer dan 150 pagina's in kleur en zal medio 2027 uitgegeven worden.

De geschiedenis begint op 26 juli 1927. Enkele Enschedese politieagenten komen die dag bijeen in het politiebureau aan de Haaksbergerstraat en richten de Enschedesche Politie Muziek Vereeniging (EPMV) op. Kapelmeester Hendrikus Schreurs leidt de eerste repetities. In 1928 wordt Chris Johan Langefeld aangesteld als dirigent en op 31 augustus van dat jaar vindt het eerste publieke optreden plaats.

Wat volgt is een muzikale reis door honderd jaar geschiedenis. De vereniging groeit, neemt deel aan concoursen en verzorgt talloze concerten en optredens. Ook moeilijke perioden worden niet overgeslagen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog komt het muzikale leven grotendeels stil te liggen. Daarna volgen jaren van herstel, groei en vernieuwing.

Door de jaren heen veranderen uniformen, repertoire, dirigenten en muzikanten. De EPMV ontwikkelt zich uiteindelijk tot de huidige Twentse Politie Kapel. Wat blijft, is het plezier in samen muziek maken en de bijzondere band tussen de leden. In 1993 verandert de naam in Twentse Politie Kapel.

Het jubileumboek brengt die honderd jaar tot leven met documenten, krantenberichten, programma's, persoonlijke herinneringen en vooral veel foto's. Grote gebeurtenissen worden afgewisseld met kleine verhalen en bijzondere momenten uit het verenigingsleven.

'100 jaar muzikale herinneringen' is daarmee meer dan een verzameling feiten en jaartallen. Het is het verhaal van de mensen die de vereniging hebben gevormd en van een orkest dat al honderd jaar een bijzondere plaats inneemt in Enschede en Twente.

Honderd jaar muziek, kameraadschap en herinneringen is een geschiedenis om te bewaren én om door te geven.

We zijn nog op zoek naar materiaal dat geschikt is om te plaatsen in het jubileumboek. Hebt u iets voor ons: stuur een e-mail: allegro@jellta.nl. U kunt ook bellen: 06 5272 43 32.

Jan Huizing
Eindredactie jubileumboek

◀ ***Foto gemaakt tijdens het afscheid van dirigent Willem Loff in 2026.***

De Museum Fabriek twente

Olga Lowina de jodelkoningin uit Boekelo

▶ Olga Lowina, geboren in Boekelo, was na de Tweede Wereldoorlog een beroemdheid in Nederland en reisde met revue's door het hele land. Tot de belangstelling voor haar en het jodelen inzakte. Ze werd herontdekt door een optreden in het VPRO-programma 'Hoepla' (1967) in de aflevering waar voor de allereerste keer een naakt lichaam op de Nederland televisie verscheen. Daarna trad ze tot in de jaren tachtig op in discotheken.
https://www.youtube.com/watch?v=FLH2zXqEwDg&t=30s

Aanvulling: **Likeurstokerij en distilleerderij Ticheler**

▶ In het septembernummer van 'n Hoesbreef met de kop: 'Citroentje van H.A.Ticheler' staat een interessant artikel over een fles met een restant citroenlikeur van de firma H.A. Ticheler.

Toen ik op zoek ging naar informatie over de historie van deze firma vond ik geen enkel resultaat. Maar een adresboek uit 1939 bood uitkomst. De voorletters van de likeurstokerij waren niet H.A. Ticheler maar Joh. A. Ticheler.

Uit publicaties uit het Handelsregister wordt duidelijk dat Ticheler in 1923 een mineraalwaterfabriek aan de Roomweg had. In 1927 verhuist het bedrijf naar de Rozenstraat 35 en drie jaar later naar de Steenweg 3 B 10, in de toenmalige gemeente Lonneker. In 1938 was het bedrijf gevestigd aan de Hyacintstraat 26.

Jan Brummer

Ticheler (Mej. Joh. Fr. M.), conf. naaister, Pluimstr. 170.
Ticheler* (Joh. A.), naaimach. mont., Laaresehsingel 74.
Ticheler* (Joh. A.), limonade en advocaatfabr., likeurstokerij, handel in wijnen, enz., Hyacintstr. 26. Tel. 4527.
Ticheler* (Joh. B. Joz.), drogisterij, Hoogelandsingel 85. Tel. 3307.
Ticheler* (Joh. Fr. A.), accountant, Hofstedeweg 119. Giro 293569.
Ticheler (Joh. H. A.), leeraar Wisk. M. O., schestr. 61-63. Tel. 2767. „Het Lampenhuis".

◀ *Joh. A. Ticheler in het adresboek van 1939.*

Wat schreef men elkaar een eeuw geleden

▲ ***Ansichtkaart van de Lipperkerkstraat verzonden in 1930.***

Enschede
Beste Mia
Even een klein berichtje van mij. Moeder en ik zitten op het oogenblik in Enschede. Het gaat met Moeder steeds vooruit, de dokter is heel tevreden en moeten wij maar moed houden. Zeer waarschijnlijk kom ik dinsdag weer terug dan kunnen wij nog eens praten in magazijn ?? Groeten aan allen en zelf hartelijk gegroet.

Onderzoek: **Familie Ziel uit Lonneker**

▶ De heer Martin de Jonge stuurde ons het volgende bericht:

Ik ben in het kader van een boek over de familie De Jonge in het bezit gekomen van een aantal oude foto's waarvan ik vermoed dat deze met de familie Ziel, destijds wonende in Lonneker, te maken heeft. Deze familie kwam uit Steenwijkerwold en is destijds na de veenperiode in de textiel aan het werk gegaan. Zeggen deze foto's jullie iets?

Op de foto met de boerderij op de achtergrond staan twee vrouwen links en rechts die qua haarstijl lijken op de foto met meerdere mensen.

Kijkend naar alle foto's (één is er in Steenwijk gemaakt) en de afkomst van de mensen, Steenwijkerwold en de turfarbeid, dan valt het me op hoe goed gekleed en verzorgd de mensen eruitzien. Veen was armoede en de mensen hadden door het buiten werken verweerde gezichten.

Op 6 december 1912 is in Lonneker Koop de Jonge, geboren te Avereest, getrouwd met Hendrikje Ziel, geboren 1-6-1894 te Steenwijkerwold.

Op 5-2-1913 wordt in Lonneker hun zoon Harm geboren. Dus drie maanden na hun huwelijk en vier maanden nadat vader Harm zich in Lonneker gevestigd heeft.

Koop de Jonge is op 12 november 1912 van Dedemsvaart naar Lonneker verhuisd. Hij was gehuwd met Hendrikje Ziel. Op 26 juni 1916 keert het gezin terug naar Dedemsvaart.

Zij was een dochter van Hendrik Ziel en Boukje Scholten. Het gezin bestond uit:
Trijntje Ziel 7-8-1882 te Steenwijkerwold
Geesje Ziel 3-4-1884 te Steenwijkerwold
Jan Ziel 16-8-1885 te Steenwijkerwold, overleden 22-4-1913 te Lonneker
Grietje 27-3-1887 te Steenwijkerwold
Geert Ziel 29-1-1889 te Steenwijkerwold, overleden 20-9-1913 te Lonneker
Jantje Ziel 11-4-1892 te Steenwijkerwold, overleden 7-1-1936 te Enschede gehuwd 24-9-1914 te Enschede met Jacobus Booij.
Hendrikje Ziel 1-6-1894 te Steenwijkerwold

Er zijn destijds meerdere familieleden van de vader Hendrik Ziel richting Lonneker verhuisd, weg van het veen.

Wie kan de heer De Jonge helpen aan aanvullende informatie over de families De Jonge en Ziel?
Reacties graag naar Frits Barelds: secretaris@shsel.nl.

Gedicht van Eitink

▶ De heer Eitink, de schrijver van het TET-boek, was ook een verdienstelijk dichter in de Twentse streektaal. Tijdens de laatste boekenmarkt van de SHSEL kocht ik een in 1968 verschenen boekje met 32 van zijn gedichten: 'Waorum zo gow vergett'n'.

Jan Brummer

Noajoars gedachtn

Het is nog vroo, nen griezn slui-er
Hangt langs het bos en oawer 't veald,
't Was net of alles ston te dreumn
Dat de mooie daag warn oet e teald.

Want het zol nig lang meer doern
Of alles kreeg ne aandre kluur,
En ook het laand van oonze boern
Was zwat, 't was net of rown de natuur.

Van beum en struuk, doar veuln troan'n
Langzaam op de dreuge groond.
Meer al dee troan'n wot nen zeagn
Vuur al wat greujt, wiet in het roond.

Het is na dreug in bos en veald
Wie-j könt wà water broekn,
En koomp ne bu-j met völ geweald
Dan kan 't in't bos zo lekker roekn.

De frisse locht koomp ow temeut
Vermeangt met dan'n geurn,
Dan teentelt 't blood tot in de veut
Dan deank ie-j nig an zeurn.

De longn wot 'n keer zo groot
De wangn goat ow gleu-jn,
Kiek, dat döt now 'n meanse good
Dat döt ow hètte greu-jn.

Meer toch, as straks de koale weend
En zön. de blaa goat kluurn,
Dab wee-j, da-j an het einde zeent
Dat 't lang nig meer zal duurn.

Of 't blad valt dwarlnt op de groond
Om langzaam te vergoan,
Meer het dekt de zëädkes in het roond
Dee in 't vuurjoar op mot stoan.

Den hearfst dee hef nen deepn zin
Het is de tied van sneu-jn
Want dee nig sneu-jt krig gin gewin
Völ hoalt dat nig geet bleu-jn.

Zo is ook 't leawn vol van zin
le'j hooft mie-j nig te gleuwn,
Meer wil ie-j doar wat deeper in
Dan moj den hearfst goan preuwn.

Hendrik Eitink

Gezocht foto's Fabrieksschool

▲ ***De voormalige Fabrieksschool in haar huidige staat: negen sociale huurwoningen.***

▶ Deze maand is het 160 jaar geleden dat de Fabrieksschool werd opgericht. Aanvankelijk werd er les gegeven in een lokaal aan de Oldenzaalsestraat. Eind 1872 werd begonnen met de bouw van een school aan de Noorderhagen.

In de komende editie van de Sliepsteen zullen we hier uitgebreid op ingaan. Mocht u in het bezit zijn van oude foto's van de school dan verneem ik dat graag.

In eene buitengewone vergadering van de leden der fabrieksschool, te Enschedé, maandag ll. gehouden, werd o. a. besloten om voortaan boete te stellen op het aannemen van kinderen in de fabrieken, die niet voorzien zijn van een bewijs van toelating op de fabrieksschool. Voor elk kind, dat in de fabrieken werkt zonder op de fabrieksschool te zijn toegelaten, wordt ƒ1.80 boete betaald, ten voordeele van de kas der Vereeniging. (*Ensch. Ct.*)

▲ ***Een krantenbericht uit 1873.***

Jan Brummer
janbrummer@shsel.nl

Leesgezelschap Utile dulci

▶ In december 1901 en januari 1902 stond bijgaande advertentie meerdere keren in de Tubantia. Het betrof de oprichting van een leesgezelschap met de naam 'Utile dulci'. Dit is Latijn voor 'Het nuttige gepaard aan het aangename', beter bekend als 'Het nuttige met het aangename verenigen'. Deze spreuk komt van de Romeinse dichter Horatius evenals 'Carpe diem' ofwel 'Pluk de dag'.

Uit een advertentie uit 1909 blijkt dat dit gezelschap meerdere jaren heeft bestaan. De genoemde W. van Enter en Adolfs en Pennink waren bekende boekhandels.

Ik ben benieuwd of iemand informatie over dit leesgezelschap kan verschaffen.

Reacties graag naar **Jan Brummer**
janbrummer@shsel.nl

LEESGEZELSCHAP „UTILE DULCI."
34 Haverstraat 34.
Geregelde circulatie van: *De beste Nederlandsche, Fransche, Duitsche en Engelsche Tijdschriften.*
Steeds de nieuwste Romans.
Billijke abonnementsprijs. Aanvang Januari 1902.
Aanbevelend,
W. VAN ENTER.
PROSPECTUS GRATIS VERKRIJGBAAR.

▲ ***Advertentie in Tubantia van december 1901.***

Leesgezelschap UTILE DULCI.
Op bovenstaand LEESGEZELSCHAP is een
Leesbeurt vacant.
Inlichtingen te bekomen bij ADOLFS & PENNINK, Zuiderhagen.

▲ ***Een leesbeurt vacant in een advertentie geplaatst in 1909.***

Boekvertelling: **Van dwangarbeider tot soldaat**

▶ Boekvertelling over de razzia in Enschede op 24 oktober 1944, dwangarbeid en de weg naar de bevrijding.

Op zaterdag 24 oktober verzorgt auteur Wim Flokstra voor de Historische Sociëteit Enschede-Lonneker een bijzondere boekvertelling rond zijn boek Van dwangarbeider tot soldaat.

De aanleiding voor het verhaal is de grote razzia van Enschede op 24 oktober 1944, waarbij ongeveer 6.000 tot 7.000 jongens en mannen door de Duitse bezetter werden opgepakt en afgevoerd. Ze kwamen terecht in Nazi-Duitsland om dwangarbeid te verrichten. Ook de vader van Wim Flokstra behoorde tot deze groep.

Aan de hand van jarenlang historisch onderzoek, persoonlijke documenten, foto's en familieverhalen vertelt Wim Flokstra hoe deze gebeurtenis het leven van zijn vader ingrijpend veranderde.

De boekvertelling gaat echter nadrukkelijk over méér dan de razzia en de dwangarbeid.

▲ *Schrijver Wim Flokstra met zijn boek 'Van dwangarbeider tot soldaat'.*

Na de bevrijding uit de dwangarbeid begint voor de vader van Wim Flokstra een nieuw hoofdstuk. Omdat terugkeer naar huis niet mogelijk was, meldde hij zich als oorlogsvrijwilliger. Na een opleiding in Brussel tot Pionier der Genie, werd hij ingezet bij de Geallieerde troepen die deelnamen aan de strijd langs de Rijn, onder meer bij Wesel, Rees en Xanten.

Juist deze bijzondere overgang van dwangarbeider naar soldaat vormt de kern van het verhaal. Daarmee belicht de boekvertelling een minder bekend stukje geschiedenis uit de laatste oorlogsmaanden en de periode direct na de bevrijding.

Met foto's, kaarten en persoonlijke verhalen neemt Wim Flokstra de bezoekers mee in een aangrijpende levensgeschiedenis tegen de achtergrond van de Tweede Wereldoorlog. Tegelijkertijd laat hij zien hoe lokaal historisch onderzoek kan leiden tot het reconstrueren van een persoonlijk verhaal dat anders verloren zou zijn gegaan.

Let op: dit is geen reguliere sociëteitsavond en de avond zal derhalve op een andere locatie plaatsvinden dan u gewend bent.

Datum: zaterdag 24 oktober 2026
Organisatie: Historische Sociëteit Enschede-Lonneker
Boekverteller: Wim Flokstra, auteur van: Van dwangarbeider tot soldaat
Locatie: de kantine van voetbalclub PW, J.J. van Deinselaan 38
Tijd: inloop vanaf 19.00 uur, start boekvertelling om 19.30 uur
Belangstellenden zijn van harte welkom.

Evenement: **Geschiedenis van Overijssel**

▶ De geschiedenis van Overijssel leeft meer dan ooit! Dat zie je terug in de grote hoeveelheid boeken, podcasts en publicaties over regionale thema's. Reden voor ons als Overijsselacademie om samen met De Museumfabriek in Enschede een nieuw evenement te organiseren: Geschiedenis van Overijssel Live!

We nodigen je van harte uit om op zaterdag 10 oktober 2026 aanwezig te zijn bij deze collegedag.

Wat kun je verwachten

Inspirerende sprekers nemen je mee langs bepalende momenten uit het verleden van onze provincie, gebaseerd op hun eigen onderzoek en recent verschenen boeken of podcasts:

• Journalisten Rick Nieman en Sacha de Boer – De goeroe en de baron: Hoe landgoed Eerde in Ommen een eeuw geleden korte tijd het spirituele centrum van de wereld werd rondom wereldleraar Jiddu Krishnamurti.

• Historici en podcastmakers Allard Amelink en Arthur Menko – De

Joodse Raad van Twente: Een persoonlijk en historisch verhaal over waarom in Twente meer dan de helft van de Joodse bevolking de Tweede Wereldoorlog overleefde.

• Historicus Louis Sicking – De geboorte van Overijssel in internationaal perspectief: Een frisse blik op de invloed van internationale machtsverbanden (zoals het Habsburgse Rijk) op de ontwikkeling van Overijssel.

• Historici van de Overijsselacademie Esther van Velden, Kees Dinkla en Marco Krijnsen – Overijssel in 25 vragen: Hoe het oosten werd wat het is. Waarom loopt er een biergrens door onze provincie? Waarom heeft er een Overijssel in Zuid-Amerika bestaan? En waarom is Oldenzaal de carnavalshoofdstad van Overijssel?

Programma

Het programma staat onder leiding van dagvoorzitter Martin van der Linde en bestaat uit een ochtend- en een middaggedeelte. Tussen de lezingen door is er ruimte om elkaar te ontmoeten, ideeën uit te wisselen, te genieten van een verzorgde lunch én de exposities in De Museumfabriek te bezoeken.

Praktische informatie

Datum: Zaterdag 10 oktober 2026
Tijd: 10.00 – 16.00 uur (inclusief lezingen, koffie/thee, lunch en een drankje)
Locatie: De Museumfabriek, Het Rozendaal 11, Enschede
Ticketprijs: €40,- inclusief entree museum, koffie/thee, lunch en een drankje na afloop
Aanmelden via:
info@overijsselacademie.nl

Marco Krijnsen
Publiekshistoricus Overijsselacademie